

Бојана В. Анђелић

mala.bonnana@gmail.com

(Филозофски факултет, Нови Сад – Методика наставе, докторанд)

МЕТОДИЧКА ОБРАДА РОМАНА *СЕОСКА УЧИТЕЉИЦА* СВЕТОЛИКА РАНКОВИЋА

Сажетак: Рад се бави романом *Сеоска учитељица* Светолика Ранковића. Даје се аналитички и методички приступ. Писац говори о животним приликама учитељства у Србији пред крај 19. века. Уме да запази негативно у друштву, те у *Сеоској учитељици* приказује духовну заосталост српског народа, уску и омеђену средину, ниску интелигенцију сељака, као и учитељске муке и патње у селу.

Кључне речи: реализам, образовање, учитељ, учитељица, школа, село, методички приступ.

Осамдесетих година 19. века учитељски живот (поред сеоског, лекарског и политичког) постаје предмет интересовања писаца приповедака и романа. У нашој литератури многи су писали о учитељском животу: Буда Будисављевић у приповеци *Сеоски кмет и нови учитељ*, Јанко Веселиновић у *Борцима*, Драга Гавриловић у романима *Девојачки роман* и *Из учитељичког живота* и приповеткама *Божјићи дар учитељицама*, *Ко је крив*, *Мисли у позоришту* и *Недеља пред избор кметова на селу*, Милован Глишић у приповеткама *Ни око шта* и *Учитељу*, Јован Добријевић-Сиротица у приповеткама *Није заслужила*, *Она* и *Соколовачка учитељица*, Драгутин Илић у *Госпођи Марији*, Лаза Лазаревић у *Школској икони*, Милан Марин у приповеткама *Другарице*, *Милче* и *Стари учитељ*, Стеван В. Поповић у *Учитељици*, Стеван Радић у *Старом и новом учитељу*, Светолик Ранковић у *У XXI веку*, *Сеоској учитељици* и *Сеоском добротвору*,

Стеван Сремац у *Лимунацији на селу* и *Поп Ђури и поп Спири* и др.

Светолик Ранковић је један од представника нашег реализма, који је, између осталог, писао о учитељском животу. Релативно кратко је живео и стварао. „Ранковић је почео као приповједач, (...) наставио је сатиричном пројекцијом власти и паланачког живљења, сликама одсуства социјално-моралне солидарности сеоског свијета (...), сижетирањем искушења страха/смрти или неке изазовне ситуације (...) (Иванић 1996: 96). Писао је о људској трагици и она је присутна у његовој романисијерској трилогији: *Горски цар*, *Сеоска учитељица* и *Порушени идеали*. Наставним планом и програмом за средње школе није предвиђена обрада романа *Сеоска учитељица* Светолика Ранковића, те је задатак наставника вишеструко сложен. Наставник треба да подстакне интересовање за писца, жанр, књижевни правац којем дело припада, као и да доведе до успешног доживљавања, схватања и тумачења уметничког остварења. Дело које треба прочитати је ученицима непознато, те наставник може да им из њега прочита неко репрезентативно место (рецимо Љубичину и Гојкову посету Вељиним ученицима) и на тај начин их мотивише за читање романа у целости. У роману *Сеоска учитељица* је приказана дубока примитивна заосталост и непросвећеност села у Србији. Главна јунакиња дела, учитељица Љубица Петровићева, и учитељ Гојко Савић се сукобљавају са некултурном стварношћу – сеоска власт им не излази у сусрет, закида им плате, не снабдева школу училима и сл.

С обзиром на то да је роман из периода реализма, наставник ће га обрадити са ученицима 2. разреда средњих школа, када се и обрађују дела која припадају овом књижевном правцу. Поред тога што ће ученици обогатити своје знање из књижевности и кроз писану реч упознати се са јавним и приватним животом људи српског села 19. века, моћи ће и да упореде учитељски живот тада и данас.

Припремни задаци:

- Обнови знање о реализму као књижевном правцу.
- Прочитај роман *Сеоска учитељица* Светолика Ранковића. С обзиром на то да је у питању роман, ученици га истраживачки читају код куће. Тиме се обрада обавља и брже и боље, јер се ученици код куће припремају за излагање и долазе спремни у школу.
- Обрати пажњу на поступање ликова из наведеног романа, на њихов изглед, душевна стања, мисли осећања, намере, исказе.
- Шта сазнајеш о економским и класним односима у друштву, о моралним схватањима и егзистенцијалним проблемима у животу појединаца – у овом случају учитељице Љубице и учитеља Гојка?
- Да ли је Ранковић дао временску и социјалну слику села? Да ли је оно окарактерисано?
- Да ли су се сељаци интересовали за своју нову учитељицу и новог учитеља?

Група ученика може да за час анализе припреми кратку презентацију пишчеве биографије.

Роман *Сеоска учитељица* је заправо историја једне личности: младе учитељице од њеног првог радног дана у Орловици до последњег (самоубиства). Љубица је дошла у село Орловица, које је било супротно њеним очекивањима, назива га туђином, јер је сама без игде икога свога. У том месту је имала мноштво непријатности. Све је почело са посетама ћате Богосава, који ју је једно вече пијан сачекао. Та посета се одразила на Љубичино психичко стање, тражила је утеху у непрекидном и заморном раду. Поврх свега, ни плате нису биле редовне. Да би се избегло препричавање, наставник треба да ученицима постави продуктивна питања која изазивају радозналост,

истраживачку пажњу, саморадњу и спремност за решавање неког проблема:

- Покажите како се збивања из стварности преламају у Љубичиној психи?
- Шта је утицало на то да Љубица изгуби свој душевни мир?

Дакле, учитељица Љубица и учитељ Гојко долазе у школу с намером да заложу сву своју снагу за добро и напредак орловачке омладине. Сусрет са надређенима им јасно показује стање у селу и колико се заправо (не) држи до образовања. Први проблем је настао приликом одређивања накнаде. Када су се учитељица и учитељ пожалили, увидели су колико је ниска интелигенција и незаинтересованост присутних: „...ми и ‘нако нисмо тражили два учитеља. Како нам је до сад могао један отаљавати!...’” (Ранковић 1934: 9) Требало би да они који овде мотивишу буду председник општине, ћата и остали чланови школског одбора, међутим они су заузели сасвим супротну улогу. Љубица је разочарана у својим очекивањима, другачије је видела и село, и људе, и колеге.

Плата, ефикасан стил вођења рада, напредне организационе методе и пријатни услови рада су врло значајни иако представљају само оквирне услове рада. Плата је довољна не за живот него за преживљавање. У Орловици је иста ситуација као и у већини других места: „И овде оно исто! Иста запрега, исти посао, па исти и људи...” (Ранковић 1934: 13) Ни услови рада нису ништа бољи. Прво, учитељица и учитељ не живе у просторијама уз школу, њима намењенима. Учитељ спава на поњави простртој преко сена. Друго, ни изглед школске зграде није ништа бољи – немају ништа: у првом разреду ни табле, ни рачуналке, ни стола, ни мапе, ни метарских мера, ни слика, ништа. Љубичина учионица је врло мала, а у њу треба да стане педесет ђака, што никако не одговара ни хигијени, ни науци.

Гојкова „соба беше пространа, али рђаво окренута, те не допираше унутра довољно светлости. Скамије старе, рађене још пре двадесет пет година; свака се искривила, раскламатала...” (Ранковић 1934: 16) Мештани села немају свест о важности школовања, те се љуте што им узимају децу у школу, неће имати ко да им помаже око куће. Деца су углавном чувала овце и говеда, копала и др. Изгледало је као да их доводе под морање у школу. „Куд год се окренеш, свуд се школа сматра као некаква робија или војачина. И ту се ти надај повољном успеху у раду!” (Ранковић 1934: 20)

С обзиром на то да је тешко живела, накнада од 12 динара месечно (у односу на првобитних 6) је Љубици много значила. Такође, један од мотиватора јесте и уређење учионице у којој Љубица треба да предаје. Она је, као што је већ речено, била знатно сређенија и светлија од Гојкове, те се у Љубичином понашању приметило да јој то импонује; често је замишљала како ће предавати деци и певајући улазила у своју учионицу. Ускоро је са Гојком састављала списак неопходних ствари за школу. Дакле, боље опремљено место се често доживљава као нови мотиватор.

Љубица се много разликује од Гојка. Није имала праксе, била је „кратког фитиља” и желела да све што науми постигне сад, одмах, истог момента. Била је свесна својих пропуста, строгог израза и тона и тога да није добар методичар, али није ништа чинила по том питању: „Кад бих знала да ће овако ићи целе године, бацила бих све још сад” (Ранковић 1934: 29). Гојко ју је тешио говорећи јој да ће бити боље и да је сваки почетак тежак. Док је он смирен и док трпи, Љубица је сва у пркосу и мржњи. Разочарања често доводе до тога да се на неке особе љутимо без правог разлога, разболевамо се и др. Љубица је често бежала у машту, није хтела да прихвати стварност, инатила се... Поставља се питање зашто се Љубица тако понаша. Она је заправо

све те реакције користила као механизам одбране. Временом су деца почела да личе на њу. Знала је шта је узрок томе, али је осећала да не може ништа да промени.

Говорећи о васпитним циљевима наставе матерњег језика и књижевности, Милија Николић истиче да су „...светови многих књижевноуметничких дела засновани на моралним сукобима у којима функционишу опречни знаковни смерови као што су добро и зло, живот и смрт, истине и заблуде, лепота и ругоба, слобода и ропство, љубав и мржња, врлине и мане” (Николић 2006: 17–18). Ученицима неће бити тешко да морално вреднују поступке литерарних јунака и критички сагледају испољени карактер, ставове, идеје и погледе на свет.

О тадашњем стању учитељства говори и Велимир Крстић, брезовички учитељ, који каже како је научио да сваке године ради у другој школи и како му је то постало као правило. Говори Љубици следеће: „Полако... биће времена да све видите и да се у свему разочарате” (Ранковић 1934: 32). Веља се у много чему разликује од Љубице и Гојка. Борбен је, непомирљив, трезвен, здраве памети, бистар, одрешит, јасан у карактеру.

Постоје многи узроци због којих човек није задовољан на послу. Поред ниске плате, ту су: лоши претпостављени, лоши услови на радном месту, али и немогућност напредовања. Чини се да су Љубица и Гојко имали посла са свиме горе наведеним. О плати и лошим условима на радном месту је било речи. Што се пак претпостављених тиче, и њих смо се дотакли. Ћата Богосав је неповољно утицао на Гојково расположење и чинио да се овај осећа узнемирено чим се нађе у његовој близини, као и писар Пера. Школство је потчињено власти. Власт је неповерљива и саботерска, а њени представници очекују поклоне и новчану помоћ. Синоними за тадашњу власт би

били терор, зулум и самовоља.

Деца, коју Љубица подучава, утегнута су и повучена, налик војницима на фронту, а Љубица је свесна да је узрок томе у њој самој. Њено расположење утиче на начин на који предаје деци и она то могу да осете. Једном приликом, када је писар Пера дошао у школу, она је оставила децу, те о њима нико није водио рачуна: „Не знам сад ни где су” (Ранковић 1934: 44). Када је са Гојком била у посети Вељи и присуствовала часовима које је овај водио, а на којима се нека деца нису добро показала, „Љубица се мршти, лупне ногом, управо врхом ноге о под; види се, радо би скочила и притрчала детету. Ко зна шта би му урадила од србце...” (Ранковић 1934: 48) Љубица не поштује педагошке принципе. Са поласком у школу код деце се први пут јавља потреба за поштовањем, признањем, статусом, те оваквим понашањем наставника може доћи до потискивања истих. Она није добар методичар. Нема свест о значају и важности дијалогске методе, о томе да је разговор намењен стицању знања и умења. Методички разговор представља заправо комуникацију између наставника и ученика, али и између самих ученика. Наставник се може обраћати целом разреду или појединцима. Требало би да на сваком говорном смеру буде обезбеђено обострано обавештавање (повратна информација), но примећује се да тога код Љубице нема, она децу не побуђује не рад, не усмерава их, не наводи на запажања, закључке и сазнања.

Јасно је да успех у настави знатно зависи од тога колико је наставник успео да на ученике пренесе ваљано методичко умење и искуство. Занимљиво би било, приликом анализе, нацртати на табли три грозда – први би садржао Љубичине особине, други особине учитеља/ учитељица од ученика из разреда, а трећи особине идеалног учитеља/ идеалне учитељице. Овим видом истраживачког задатка ученици би се оспособили за самостално анализирање и процењивање

понашања ликова, али и људи из њиховог окружења.

Посете Пере писара Љубици постале су све учесталије. Љубица се самој себи правдала како се човек на селу радује кад добије прилику да са неким прича, размени мисли. Љубици су се свидели поклони које је од Пере добијала: шећерлеме, јужно воће, часовник, брилијантску грану, брош... Подала му се, што јој је угушило све бриге, отклонило досадну зебњу и створило расположење и срећу.

Гојко је врло пасивна личност, збуњен је, плашљив и задржава све у себи. Гојку смета Љубичино понашање, али он не говори са њом о томе. Избегава да своје мисли искаже речима. Трпи, зато и страда. Написао је жалбу против писара, те му се овај осветио тако што га је пребио. На то ће Веља: „Плачеш као дете, кад те други бију... Еј, грешнице!” (Ранковић 1934: 105) Стиче се утисак да је једина особа са којом Гојко може да прича Веља. Њему се поверава, од њега тражи савет. Иначе води дуге монологе. Интровертан је и иако свестан сопствених жеља и циљева, није у стању да започне разговор. Но, умеће да одговори Љубици (када је тужио писара за кршење школске светиње): „Моја је дужност да гоним разврат и неваљалство из школе, а што старији помажу неваљалцима – њихов је грех...” (Ранковић 1934: 108) Ни сам није могао да поверује у тренутну присебност и у то да је умео да одговори, да каже своје мишљење.

Први „акциони” моменат наступа када је Гојко чуо да је Љубица умрла. Трчао је ка њеном боравишту из све снаге: „Шта му би одједном! ...Полуде, свете ми Петке! ...Ка да му је сестра, или ти жена...” (Ранковић 1934: 116) Када се лично уверио да је са Љубицом ипак све у реду, без речи се вратио у свој собичак.

Љубица је свесна своје погрешке: „О, тешко мени! И најтеже је сазнавати да је то све било онако... Нити је мене ко могао приморати, нити ме је што вукло тамо, сама сам се гнушала... Тек онако... Само

пропадох...” (Ранковић 1934: 128) Гојко је пак свестан свог проблема са наступом пред другима (мада то није случај у школи): „Сад ћу да се сплетем... Чим погледам у те људе...” (Ранковић 1934: 130) Уколико јединка не успостави складан однос са светом око себе, они се одвајају, постају страни, туђи, тешко успостављају комуникацију, јављају се разочарање, стрепња, очај, страх... „Гојко се стресе, као да је под утицајем електрине, обрће главу унезверено и нешто муца” (Ранковић 1934: 130). Гојку је тешко да започне разговор, прво се закашље, па принесе руку устима, пређе њоме преко бркова, црвени се, зноји...

Гојко је имао неколико пропуста, те га Аксо саветује за будуће: „Много сте погрешили, понови он, што сте веронауку оставили за мај. Боље је било, знате, свршити те лаке ствари зимус... Ја то радим после подне, кад се не види ништа писати, ни друго што радити, а ја онда, знате, ударим у приче... Хе, хе... Не знате како се то згодно усвоји у зимском полумраку... Деца не дишу, слушајући... Да, да! ...А мај, знате, треба оставити на понављање и утврђивање тежих ствари, које се лако забораве, нарочито рачуна... Овако, док ви радите веронауку, познавање природе, певање... У мају, за то време деца заборављају теже ствари” (Ранковић 1934: 132).

Као што је већ у неколико наврата речено, Гојко има проблем са комуникацијом. У одређеним ситуацијама он осети да је разговор неопходан, нужан, пожељан, али напосто нема снаге да проговори: „Увиђа да треба проговорити, али ко може сад реч прозборити, ко је може прекинути у мислима и тргнути из заноса! Баш не може да нађе ниједну мисао да започне разговор. Не, не... Најбоље је да она опет остане сама... И Гојко се већ наже оној страни до врата, па чим она у ходању обрте леђа, он скочи, па на прстима изиђе из собе... Нема, дакле, ништа од разговора” (Ранковић 1934: 134). Гојко је свестан своје немоћи да поведе разговор и јасније се изражава. Узнемирен је,

замуцкује, избегава да јасно каже своју мисао. Са децом је другачије, што пак није са Љубицом случај. Своју пргавост је показала на испиту у присуству ревизора. Викала је на децу и љутила се. Није стекла вештину претварања на испиту, а што иначе раде њене старије колеге. Наравно да осећања играју важну улогу у процесу комуникације, у способности обликовања разговора. При пријатном расположењу лакше примећујемо и памтимо информације и потискујемо све могуће негативне мисли или спољашње утиске и обрнуто. Препуштена самој себи, представљала је плодно тле за развијање свих злих страна човечјег карактера. Неотпорна је, поводљива, егоцентрична, усамљена, безобзирна. Нема обзира према Гојку, који је вредан, племенит, осећајан, сањар по природи и који ју је, иако ситан, мали, непривлачан као мушкарац, смешан и ружан, прихватио са стуба срама на којем се нашла да би на крају себи одузела живот.

Дијалошким методом се може много постићи – сваки ученик се укључује у разговор и износи своје мишљење, чиме наставник стиче увид у његово залагање и рад, али и у своје, тј. сазнаје како и колико успева у раду, а знање које се њоме стиче је трајније и практичније. Разговором о Гојковој спутаности и повучености ученици могу доћи до још једног сазнања о важности и битности дијалога (не само као методе у настави књижевности, него уопште), а то је стално размењивање искустава, те оспособљавање за казивање запажања, што утиче и на стицање говорне културе.

Не може се очекивати нагла промена у понашању људи са њиховим навикама и склоностима. Сви ми имамо различите ставове, мишљења, погледе на свет, различите интересе, вредности, правила понашања. Но, пишући овај роман, Ранковић је стварао јунаке према потребама свога пројекта. Становници села, у којем се одвија радња, уопште нису окарактерисани, као да нису видели ништа. Родитељи

деце не долазе у школу, не виђају се са учитељем и учитељицом, уопште нису приказани њихови сусрети. Ниједан лик (изузев неколико око којих се врти радња) не зна ништа о Љубичиној судбини, о свему ономе што јој се дешава. Љутовид Бодулић долази до закључка да „Ранковић не пушта личности да раде, да се саме психолошки оцртавају, изјашњују и уобличавају, него сам мисли за њих и тако их индиректно осветљава. (...) То све чини да се у роману осећа воља аутора; сем тога су видни: вештачко постављање и натегнутост у уметничком остваривању замисли” (Бодулић 1935: 69).

С обзиром на то да је *Сеоску учитељицу* написао пред смрт, Ранковићу се замера што је у своја дела уносио искључиво црне боје (сетимо се порођаја, две прељубе и Љубичиног самоубиства на крају). Скерлић закључује да је „искључиво видео тријумф зла и моралне беде.” То не треба да чуди, јер су на његово књижевно стварање утицала два момента – неизлечива болест и погибија оца. Како год, својом прозом Светолик Ранковић је учинио да се замислимо у ком времену заправо живимо. То је можда најбоље и показао својом приповетком *У XXI веку*,¹ којом је предвидео нашу садашњицу: „Књижевност и

¹ Светолик Ранковић је само претпоставио 2095. годину. У овој приповеци се ради о професору по имену Никола Николић, који предаје латински језик у једној гимназији. У питању је година 1885. Ранковић нам предочава истог тог професора два века касније. Наиме, он снива 2095. годину. Шта се променило у међувремену? – Мушкарци су ти који кувају, перу, шију, преду, плету и воде рачуна о деци, а жене: „Све те дужности [мислећи на професоре, судије, лекаре, официре, инжењере и остале државне службенике] врши сад наш женски пол, који сте ви мрачњаци XIX века тиранисали и одузимали му, извештаченим и неприродним васпитањем, све његове подобности, којим га је природа обилато наградила” (Ранковић 2010: 117). Мушких гимназија нема. Школе нису нужне, али постоје ради државних потреба. Саша Хаџи Тончић је у Ранковићевој прози добро приметио: „Већ је пак разложно запажено да се, некако засебно, руга неким тоталитарним идејама о васпитању и образовању човека и у свом и у читавом минулом веку, и у XXI веку у којем, као и у истоименој приповеци, још суровије очајавају” (Ранковић 2010: 7). Иванић каже да „Ранковићева краћа проза *У XXI веку* припада орвеловском типу антиутопија – стварност као реализован пројект научно-политичких теорија (потпуна социјализација друштва, апсолутни надзор државе над појединцем, апсолутна

уметност су за нас безначајне ствари. Срећа и добро једног народа не лежи у његовом умном и културном напретку, као што сте ви некада мислили, већ у мирном и правилном току живота: кад ја имам све што ми је потребно за живот (јело, пиће и одело) и кад ми нико не ремети домаћи мир, онда је то права срећа” (Ранковић 2010: 121).

Српско учитељство 19. века карактерише мноштво негативних појава. Светолик Ранковић је обухватио ширу слику живота сеоских учитеља. Односи полицијске власти према народу (неповерљиви и саботерски према школи и просвети) и грабежљивих сељака зеленаша према немоћним сељацима постали су основни извори из којих се црпе теме за књижевно стварање.

Методички приступ

Наведени роман није предвиђен за обраду наставним планом и програмом за средње школе, те наставник може, имајући у виду тематику која је у истом обрађена, предложити ученицима да код куће прочитају роман у целости.

Циљеви:

Образовни циљеви:

- обновили знање о реализму као књижевном правцу;
- упознати ученике са животом и радом Светолика Ранковића;
- упознати ученике са романом *Сеоска учитељица* Светолика Ранковића;
- открити у тексту што више слика и појединости у којима је одражен учитељски живот;

послушност грађана, апсолутни морал, матријархат, култ врховног Метузалема и сл.)” (Иванић 1996: 96).

- детаљно проучити главни лик, а посебно се задржати на његовом психолошком испољавању;
- усвојити и схватити појам психолошког романа;
- понављати и проширити знање ученика о роману.

Васпитни циљеви:

- оспособљавање ученика да схвате да добро и врлине не морају да буду ни признати ни награђени, већ да су често потцењени и понижени;
- срећу у животу не треба очекивати, већ се за њу ваља изборити;
- настојати да ученици доживе и схвате роман као прозни жанр високе уметничке вредности и подстицати их да у њему открију што више порука.

Практични (функционални) циљеви:

- побуђивати радозналост за стваралачке поступке;
- развијати навику да се уметнички утисци поткрепљују одговарајућим чињеницама из текста;
- развијати код ученика способност запажања;
- оспособити ученике за истраживачко читање и читање са оловком у руци;
- подстицати код ученика самосталност и поступност у раду;
- развијати код ученика интересовање и љубав за ауторско стваралаштво.

Наставни облици: фронтални и индивидуални.

Наставне методе: монолошка, дијалогска, текст.

Наставна средства: презентација о животу и раду писца, роман, наставни листићи, табла, креда, креде у боји.

Након мотивације ученика за читање и доживљавање књижевноуметничког дела, истраживачких (припремних) задатака и

читања следи анализа истога на часу која ће бити вођена следећим током:

Временска структура часа:

Уводни део (9 минута):

У уводном делу група ученика остатку одељења презентује живот и рад Светолика Ранковића, те се сви ученици мотивишу за рад на часу.

Главни део (30 минута):

Наставник мотивише ученике за доживљај романа разговором о српском реализму уопште и реализму у светској књижевности (поетика, периодизација, стилистика, топика, наративне одлике, жанрови), али и о јавном и приватном животу Срба у 19. веку. Потом наставник најављује наставну јединицу, те назив романа, као и име и презиме аутора бележи на табли. Следи исказивање утисака и запажања ученика, па локализовање места и времена текста.

Питања и задаци:

1. Саопштавање и проверавање утисака, осећања и мисли изазваних уметничким светом.
2. Одреди тему романа.
3. Са каквим је намерама Љубица дошла у село?
4. Како изгледа Гојко?
5. Опиши изглед школе.
6. Каква је Љубичина породица?
7. Када долази до промене у Љубичином понашању?
8. Опиши Гојково стање када је видео Љубицу у писаревом наручју?
9. У ком моменту Љубица одлучује да пође за Гојка?
10. Како се Гојко тада понаша?

11. Опиши личност учитеља Веље.
12. Шта је утицало на то да Љубица одлучи да себи одузме живот?
13. Како скончава Гојко?
14. Закључак о посебностима и суштинским вредностима проученог књижевног дела.

Завршни део (6 минута):

У завршном делу часа се води разговор о статусу тј. положају учитеља/учитељица у Србији 19. века.

* За оне који желе да знају више:

Предлаже се једна од методичких радњи у проучавању књижевних дела, а то је њихово поредбено проучавање. Ученици треба да горепоменути роман упореде са романом (исте тематске оријентације) из светске књижевности (предлози: Хрватска књижевност: Ксавер Шандор Ђалски – *Ђурђица Агићева*, Аугуст Шеноа – *Бранка*. Словеначка књижевност: Иван Цанкар – *Мартун Качур*). Занимљиво би било направити поредбени оквир са романима Драгиње Гавриловић (наше прве романисијерке), учитељице по струци. Она говори о учитељици по имену Даринка пратећи њен психолошки развој од малена, потом кроз школовање, тражење посла, а касније и запослење.

ЛИТЕРАТУРА

- Бахтин, Михаил (1989). *О роману*. Београд: Полит.
- Бодулић, Љутовид (1935). *Светолик Ранковић. Сеоска учитељица*. У: Књижевни север. Књ. XI.
- Бужињска, Ана, Марковски, Михал Павел (2009). *Књижевне теорије 20. века*. Београд: Службени гласник.
- Глигорић, Велибор (1970). *Светолик Ранковић*. У: Ранковић, Светолик (1970). *Горски цар. Приповетке*. Нови Сад: Матица српска. Београд:

Српска књижевна задруга.

Живковић, Драгиша (1992). *Теорија књижевности са теоријом писмености*.

Нови Сад: Завод за издавање уџбеника.

Иванић, Душан (1988). *Забавно-поучна периодика српског реализма*. Нови Сад: Матица српска – Институт за књижевност и уметност.

Иванић, Душан (1996). *Српски реализам*. Нови Сад: Матица српска.

Илић, Павле (1997). *Српски језик и књижевност у наставној теорији и пракси. Методика наставе*. Нови Сад: Прометеј.

Клеут, Марија (1998). *Научно дело од истраживања до штампе. Техника научноистраживачког рада*. Нови Сад: Академска књига.

Макуљевић, Дејан, Столић, Ана (2006). *Приватни живот код Срба у деветнаестом веку*. Београд: Клио.

Марковић, Светозар (1969). *Одабрани списи*. Нови Сад: Матица српска. Београд: Српска књижевна задруга.

Николић, Милија (2006). *Методика наставе српског језика и књижевности*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Поповић, Миодраг (1947). *Ранковићева 'Сеоска учитељица'*. У: Младост. Књ. III. Бр. 10.

Поповић, Тања (2007). *Речник књижевних термина*. Београд: Логос арт.

Ранковић, Светолик (1934). *Сеоска учитељица*. Београд: Штампарија Драг. Грегорића.

Ранковић, Светолик (2010). *У XXI веку*. У: Ранковић, Светолик. *Најлепше приповетке*. Београд: Ариадна.

Скерлић, Јован (1971). *Светолик Ранковић*. У: Скерлић, Јован I. *Студије*. Нови Сад: Матица српска. Београд: Српска књижевна задруга.

Тимофејев, Леонид (1950). *Теорија књижевности*. Београд: Просвета.

Успенски, Борис (1978). *Поетика композиције. Семиотика иконе*. Београд: Просвета.

Фрај, Нортроп (2007). *Анатомија критике*. Нови Сад: Орфеус. Београд: Нолит.

Bojana V. Anđelić

A TEACHING APPROACH TO THE NOVEL *SEOSKA UČITELJICA* BY SVETOLIK RANKOVIĆ

Summary: The paper focuses on the novel *Seoska učiteljica* by Svetolik Ranković, which is presented through an analytical and methodical approach. The writer writes about the teacher's life chances in Serbia before the end of the 19th century. He knows how to spot the negative in society and in *Seoska učiteljica* shows backwardness of the Serbian people, a narrowminded setting, a low intelligence of peasants and a teacher's pain and suffering in a village.

Key words: realism, education, teacher, school, village, methodical approach.